IS Tiden i det blivande
Skåne

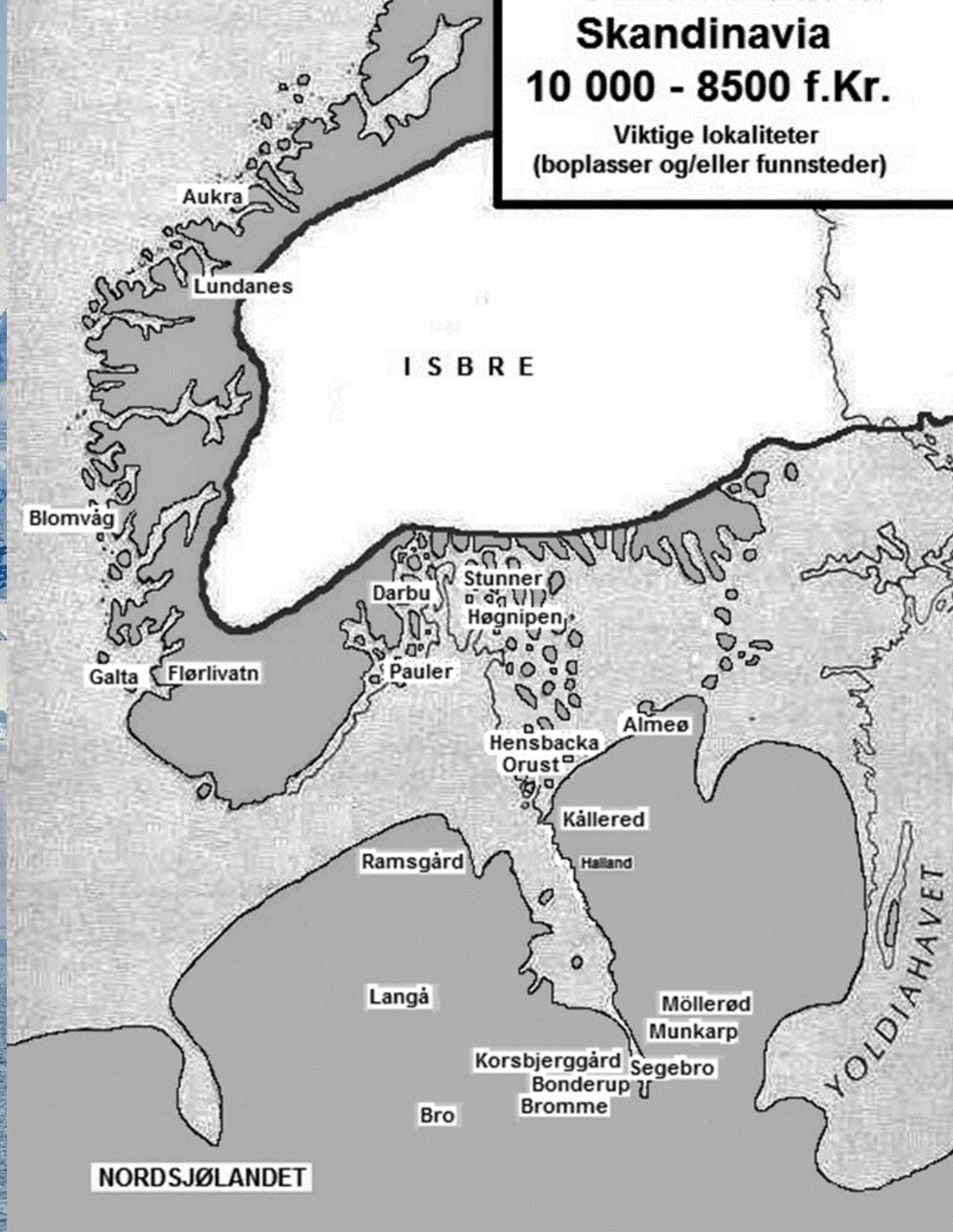

Äldre stenålder (12 200–4 000 f.Kr.)

Skåne befolkades efter den senaste istiden, i takt med att istäcket rörde sig norrut. Sveriges kanske äldsta kända boplats är Mölleröd vid Finjasjön i Skåne, där det har hittats flera zinken (krumborrar) och en flintspets troligtvis tillhörandes Hamburgkulturen. Baserat på fynden kan boplatsen vara så gammal som 12 200 f.Kr men dateringen har inte bekräftats. Även de äldsta säkert daterade boplatserna i Sverige ligger i Skåne: Segebro och Vångamossen, båda tillhörandes Brommekulturen och omkring 13 000 år gamla. Jägarna som byggde dessa tidiga boplatser tros ha levt i små grupper eller storfamiljer och tros ha hållit sig till kusterna, där de levde på havsdjur såsom fiskar, sjöfåglar och sälar. Under de kallare vintermånaderna kan de ha migrerat ner till vad som idag är norra Tyskland.

Vid slutet av den senglaciala tiden, för omkring 12 000 år sedan, började det kyliga klimatet vika undan i Skandinavien. Markvegetationen i Skåne växte sig högre och glesa skogar började sprida sig genom landskapet. Först bestod träden för det mesta av björk och tall men från och med för runt 8 000 år sedan växte det i Skåne också al, alm, ask och lind och naturen började likna den som finns idag.

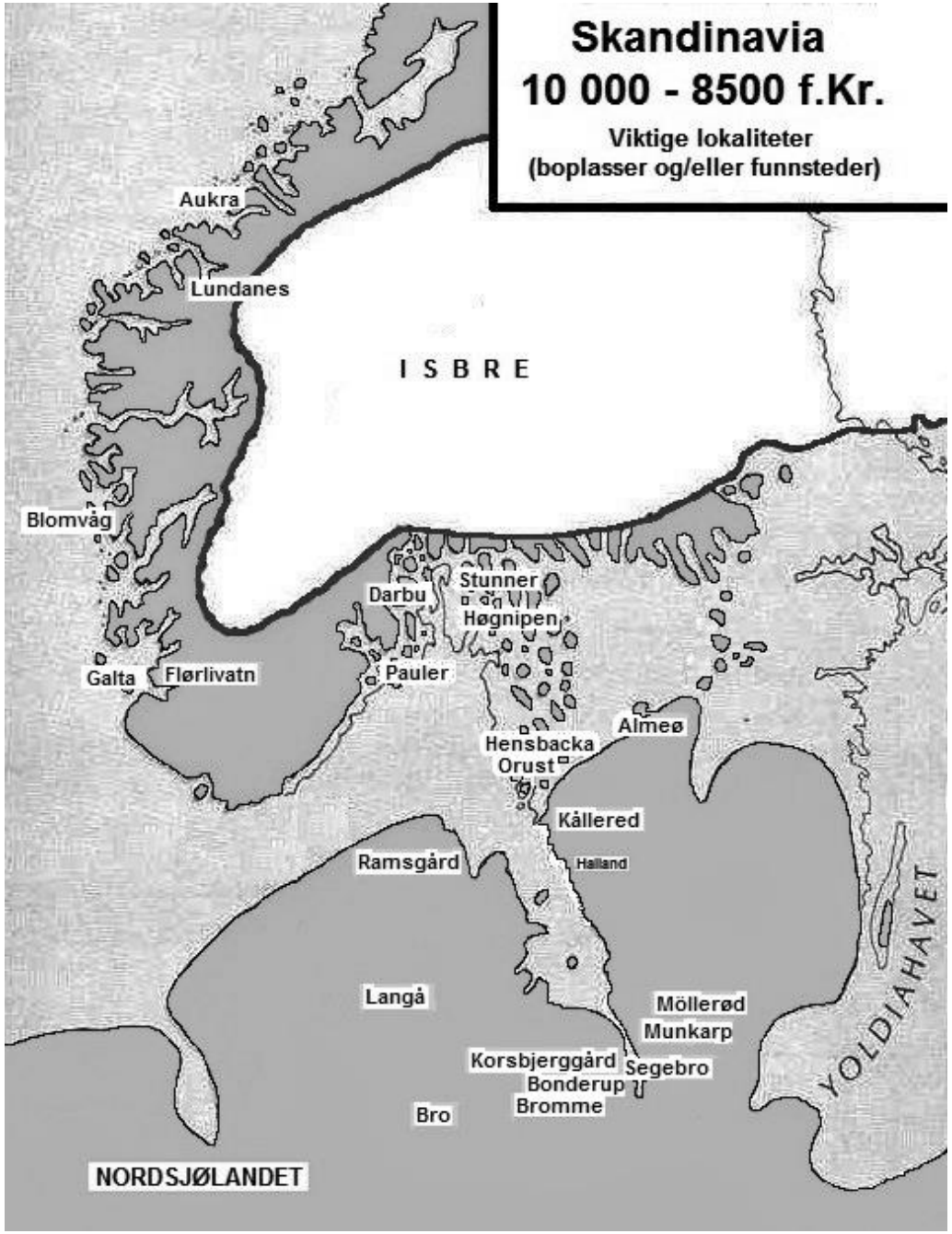

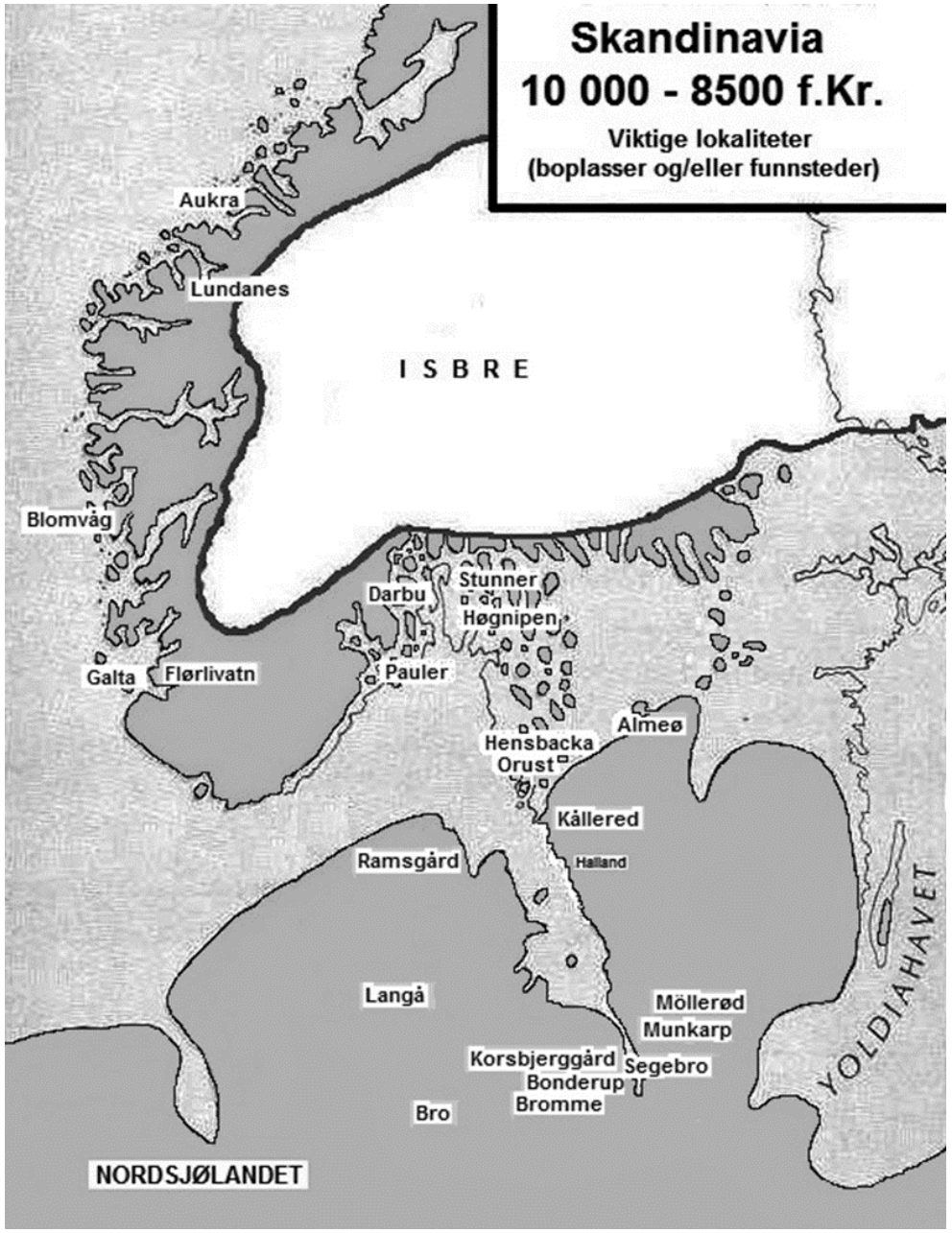

Inlandsisens tillbakadragande blottlade först Kullaberg i västra Skåne, som då syntes som en ö i Kattegatt. För cirka 17 000 år sedan hade isen dragit sig tillbaka från Danmark och västra Skåne. Efter isens avsmältning har havsytan stigit och sjunkit i omgångar. Samtidigt har landet höjt sig när trycket från isen släppt, på så sätt har kustlinjen varierat.

Stora delar av Skåne låg under havets yta innan landhöjningen kom igång. Under äldsta stenålder var Skåne förenat med Danmark genom fast land. Först vid cirka 8000-6000 f. Kr. börjar Öresund bildas och omkring 6000 f. Kr. är nuvarande Danmark och Skåne helt åtskilda.

Längs delar av Skånes kust har havets olika stigningar format strandvallar. Järavallen går längs delar av Skånes sydvästkust och syns tydligt vid Lundåkrabukten. Att stora delar av dagens havsbotten en gång varit fast land blir tydligt när furustubbar flyter iland eller fastnar i fiskarnas nät.

Yngre Hamburgkultur

Hamburgkulturen är en senpaleolitisk renjägarkultur på tundran i nordvästra Europa, som existerade mellan 13000 och 12000 f.Kr. Den är känd bland annat från Tyskland och södra Danmark. Hamburgkulturens utbredningsområde sträcker sig från Frankrike i sydväst till trakten omkring Oder i öster. Hamburgkulturen har fått sitt namn efter Hamburg i närheten av en boplats vid Meiendorf i Holstein. Meiendorf utgrävdes 1933–1934 av Alfred Rust.
Hamburgkulturen var tillsammans med Creswellkulturen i England en efterföljare till Magdalénienkulturen och hör samman med dessa samt Federmesserkulturen, Brommekulturen och Ahrensburgkulturen till gruppen av tundrajägarkulturer. Senare följde skogsjägarkulturerna Maglemosekulturen i Skandinavien, Tyskland och sydöstra England och Kundakulturen i Baltikum. Tundrajägarkulturerna indelas i en äldre och en yngre fas.

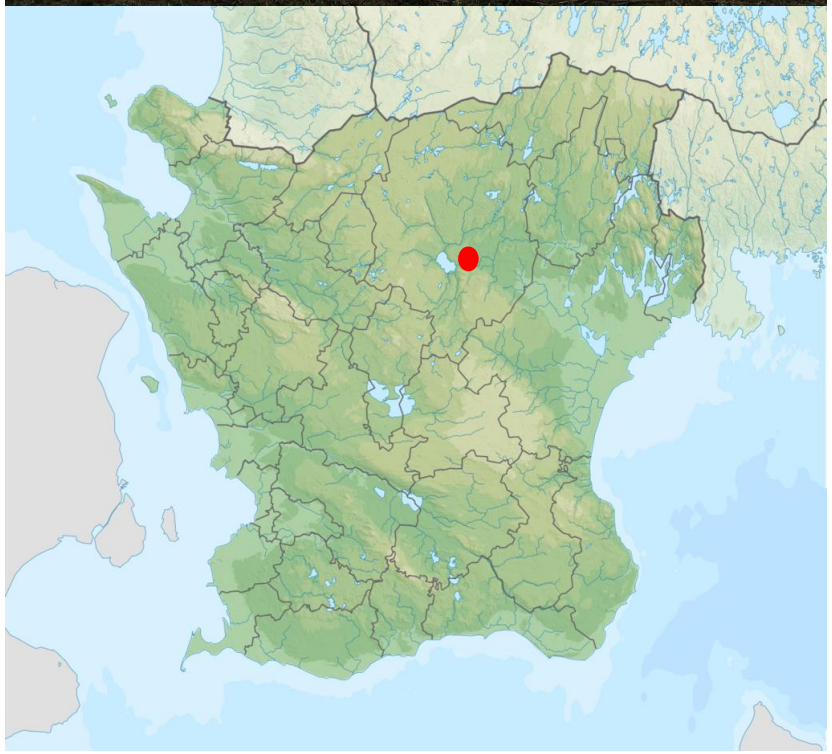

Brommekulturen, 12000–9000 f.Kr., var en jägarkultur i nuvarande Danmark inklusive Skåne. Sveriges äldsta kända invånare tillskrevs länge brommekulturen. En bosättning i Segebro i närheten av Malmö och en vid Schleswig i Nordtyskland har bestämts till att vara 13 000 år gammal med kol-14-metoden. Djurlivet i områdena består nu också av älg, järv, vildhäst och bäver.
Vångamossen, Skåne

Det är den hittills nordligaste boplatsen för kulturen. Den ligger på en låg sandig förhöjning vid Finjasjöns norra strand. År 1991 grävdes boplatsen av Lennart Carlie inom fastigheten Finja 3:36 i Finja socken. Platsen var ett näs omgivet av vatten. Öster om boplatsen låg Vångamossen, då en långsmal sjö. Utgrävningsytan var 40 kvadratmeter. Tångespetsar av brommetyp hittades och tre skrapor som sannolikt också är senpaleolitiska. Flera av spetsarna på platsen har tillverkats i kristianstadflinta. Fynden påträffades i ploggången med föremål från yngre tid. Avslagsmaterialet från Vångamossen är litet. Flinthuggning har inte utförts utan fynden anger att man ägnat sig åt att skafta om pilspetsar. Även inom Finjasjöns västra strand har tångespetsar av brommeryp, tillverkade av kristianstadflinta, påträffats.

Foto: © Andreas Rasmusson / Malmö museum
Segebro. Utgrävning 1960,-73 och 1976.

De äldsta kända spåren efter människor i Sverige har påträffats vid Segebro norr om Malmö och beräknas vara från cirka 10 000 f. Kr. Fynden av flintskrapor, knivar och pilspetsar härrör förmodligen från nomadiserande renjägare och lämningarna i Segebro kan ha utgjort ett tillfälligt renjägarläger.